

Tekstmeldinger som norskfaglig potensial

En tekstanalytisk og didaktisk tilnærming

Harald M. Iversen, Høgskolen i Sør-Trøndelag

This article reflects upon SMS text messages as texts proper, and the role such texts may play in text and communication studies in the classroom. In early 2007, Norwegians exchanged three billion SMS text messages, a rich text corpus, and a noteworthy "out of school" text practice. This has to be considered when dealing with text in language education.

The qualitative analyses of these texts are based on both functional grammatical, text linguistic, pragmatic, and literary analytical tools. In addition, I shall open up a discussion on what may be a didactical potential in dealing with such texts in school.

The empirical material comprises SMS texts stored by friends, colleagues, children, other relatives, public text messages, and those on my own mobile phone. I shall refer to present research on this topic, mainly in the fields of sociology and social psychology, as a background for my own analyses, and as contributions to an ongoing and relevant discussion of modern text culture.

Keywords: text messages, grammar, text linguistics, poetry, didactical potential

Språket representerer vår åpning mot verden. Det er gjennom språket vi agerer og interagerer med våre omgivelser, i offentlige og private kontekster. I vår postmoderne tid er vi deltakere i mange tekstkulturer, mange virkeligheter, til dels samtidig. Daglig formulerer vi oss på private arenaer – i familie, i vennefelleskap, i lunsjdiskurser – men også i offent-

lige rom. Man går ut og inn av jobbens e-postsystem flere ganger daglig, man går ut og inn av utallige rom i stadig mer tilpassede og profesjonelle læringsplattformer eller learning management systems (LMS) for å kommunisere profesjonelt og offentlig med relevante personer. Vi tekstmelder til verden omkring oss privat og offentlig. Vi er inne i sosiale nettverk på Internett der stemmer lenkes sammen til en vev av tekster, som konstituerer interessante tekstkulturer. Man googler, surfer, chatter, blogger eller taster seg inn på Facebook. Man posisjonerer seg selv gjennom sine ytringer i kontekster der grensa mellom det private og det offentlige er flytende, likeså grensa mellom ”ikke-skolske” og ”skolske” tekstpraksiser. Stadig oftere skjer dette gjennom digitalt medierte tekster. Dette må skolen – og særlig morsmålsfaget – forholde seg til faglig. Denne artikkelen omhandler tekstmeldinger, også kalt SMS (short message service) i tekstlig og didaktisk perspektiv.

Formål

Tekst er et kjernebegrep i norskfaget, og tekster av ulike slag er norskfagets materiale og tema. Elever skal lære å lese, analysere, tolke og vurdere tekster, og de skal skape ulike typer tekster selv. Det er en morsmålslærers oppgave å finne varierte sjangrer å arbeide med, og ikke minst bør tekstene, slik jeg ser det, hentes fra ulike *domener* (Macken-Horarik 1996 i Maagerø 2005). Tekstforskeren Kjell Lars Berge (2002) har posisjonert seg i forhold til sakprosaens stilling i Norge i dag og vurderer den i lys av teksthistoriske analyser. Berge sier følgende om de skriftkulturelle endringsprosessene:

(...) de skriftkulturelle endringsprosessene som vi legger merke til i dag takket være IT-revolusjonen, har gjort oss mer overbeviste om at tekstkulturer ikke er stabile størrelser, men dynamiske prosesser. (...) Stabile tekstkulturer ser altså ut til å være det teksthistorisk avvikende. Eller så er det en normativ fiksjon, ofte skapt i angst for kulturell ustabilitet (...) (Berge 2002, 12).

Digitale tekster som SMS, chat, dataspill, nettsamfunn og blogg er eksempler på det Berge kaller dynamiske tekstkulturer, og de er alle del av det jeg har valgt å kalle *ikke-skolske tekstpraksiser* – eller det den

svenske elevtekstforskeren Gunilla Molloy (2007) kaller *hverdagsliteracy*. Ungdommer som utøver denne type tekstpraksis utenfor klasserommet, besitter en kultur- og situasjonsbestemt skrivekompetanse som illustrerer relevansen av kulturell kontekstforståelse og kunnskap om digitale tekstnormer. Tønnessen peker på at denne kompetansen fra *fritidskulturen* er annerledes ”særlig i struktur og målsetting, enn det som læreplaner sikter mot” (2008, 155). Hun stiller videre det ledende spørsmålet om det er mest fruktbart å se på samspillet mellom skolekultur og fritidskultur som samarbeid, eller som konflikt, eller om disse kan utfylle hverandre. En skolsk tilnærming til denne tekstverdenen kan bidra til et metatekstlig begrepsapparat og en refleksjon over en betydelig mengde taus kunnskap unge skrivere sitter inne med, og til at de får mer uttelling for de tusentalls timer de tilbringer foran skjerm. Dette er bakgrunnen for det valg av emne jeg har gjort i denne artikkelen.

Jeg vil reflektere over hva slags tekster SMS er ved å analysere *teksten* i et utvalg tekstmeldinger. I hovedsak har jeg fokus på språklige aspekter. Jeg trekker inn både grammatiske og tekstlingvistiske variabler og anvender funksjonell grammatikk i mine analyser for å forstå tekstenes mikrostruktur. Syntaks, morfologi, ortografi og grafisk design er relevante analysekategorier for å vinne innsikt i mikronivået i SMS-formatet. Tekstlingvistisk tilnærming benyttes også for å studere makrostrukturelle aspekter ved SMS-tekstene; fokus, semantiske kjeder, rød tråd. Jeg analyserer og reflekterer over forkortelser, akronymer, sosiolingvistiske og dialektale aspekter, samt engelskspråklige elementer i SMS. Disiplinen pragmatikk anvendes for å fange inn kontekstuelle variabler, som er nødvendig for å forstå og tolke SMS-tekster og deres funksjoner. Det hentes også erfaringer fra digitaltekstlig og digitaldidaktisk forskning for å observere SMS-tekstens kjennetegn og sjangerkonvensjoner. Sist, men ikke minst, vies lyrikken i SMS oppmerksomhet.

I siste del av artikkelen reflekteres det over det morsmålsdidaktiske potensial som eksisterer i tekstmeldingenes omfangsrige tekstkorpus. Tekstmeldinger er i stor grad produsert av elever og studenter i autentiske skrivesituasjoner, og de produserer tekster med dagsaktuelt innhold. Slike faktorer er som kjent sterkt vektlagt i moderne skriveopplæringspedagogikk, særlig POS (proessorientert skrivepedagogikk), og SMS-tekster burde derfor være relevante øvingstekster i klasserommet.

SMS – et mangeartet tekstkorpus

Siden siste halvdel av 1990-åra har bruken av SMS økt kraftig. Statistikk viser at det i 2002 i gjennomsnitt ble sendt 280000 tekstmeldinger hver time i Norge. Det utgjorde ca 6,7 millioner per dag (Dagfinrud et al. 2002 i Ling 2005). I første halvår av 2007 ble det sendt mer enn tre milliarder tekstmeldinger i Norge (Aftenposten 2007). Det er unge mennesker som er de største produsenter av SMS, og det er flere kvinner enn menn som tekstmelder (Brunsgård 2006). Dette viser at unge mennesker produserer flere tekster enn noensinne, og det gir anledning til å forske på et voluminøst tekstkorpus vi ikke hadde tilgang til før 1995. Metodologiske og etiske forhold gjør imidlertid forskning på slik empiri vanskelig, da tekstmaterialet stort sett fins lagret i private mobiltelefoner, og de fleste tekstmeldinger er av privat karakter. Det er et mangeartet tekstkorpus, som sosiologisk og antropologisk forskning har gitt et godt innblikk i. Man vet noe om hvem som opererer i dette digitale situerte kommunikasjonsforumet, hvilke aldersgrupper som er representert, og man vet en del om hvilke tema det kommuniseres om og hvilke hensikter tekstmeldere har (Skog 2002).

Man har gjennom forskning fått en viss innsikt i SMS-tekstens pragmatikk. Man har også kunnskap om hva slags ord/uttrykk som er frekvente. Studier er gjort på forkortinger, akronymer, tegnsetting, minuskelbruk og grammatisk irregularitet (bla Ling 2005). Forskning har altså gitt innsikt i interessante og relevante aspekter ved sjangeren tekstmelding. Mesteparten av forskningen på feltet SMS har imidlertid hatt sosiologiske, antropologiske, teknologiske og demografiske perspektiver. Det er bare i ubetydelig omfang forsket på *språket* i SMS-tekstene.

Tekstanalytiske studier kan være interessante, idet de viser hvordan skrevne tekster i SMS-formatet blir brukt og hvordan tekstene tilpasses de spesifikke betingelser som gjelder for denne tekstpraksisen. Man ser hvordan mennesker tilpasser sin språklige atferd de rammer mobiltelefonen setter. SMS er del av en stadig voksende digital tekstkultur sammen med nettkulturer som Chat, MSN, Facebook, YouTube, Google, Blogg, World of Warcraft, for å nevne noen. I disse digitale tekstpraksisene konvensjonaliseres tekstnormer eller sjangrer som er annerledes enn det ”offisielle” samfunnets, blant annet skolens, tekstkultur. Et nærliggende og relevant spørsmål er om disse tekstkulturene

forststalt skal være segregert fra skolens tekstkultur (bla Berge i Hedemann 2007, Molloy 2007), som er manifestert gjennom tekster man finner i klasserommet, i lese- og skrivebøker, pensumbøker, i muntlige og skriftlige oppgaver. Rune J. Krumsvik (2007) viser i en kronikk i ukeavisa, *Ny tid*, at når en amerikansk ungdom når 21-årsalderen, har han brukt 15.000 timer til formell utdanning, 20.000 timer foran TV og tilbrakt 50.000 timer foran pc-skjerm. Krumsvik refererer til Rushkoff (1996) som kaller dette segmentet i befolkningen for "screenagers," og han karakteriserer dem som "innovatørane og storkonsumentane av eit stadig meir brukarstyrt internett". Om tekstene som medieres i de digitale rom, og om sjangrene den utenomskolske tekstverden utsetter mennesker for, har norskfaglig og/eller didaktisk relevans, er et spørsmål som tvinger seg fram. Antakelsen om at trekk ved SMS-teksten, som irregulær syntaks, forkortelser, feilstavinger, minuskelskrift og kortfattet-heit vil overføres til og påvirke domenet (Maagerø 2005) for normalisert norsk, er noe en del mennesker frykter (Lundell 2006). Det faktum at det fins bekymringer, innebærer vel at digitale tekstnormer allerede har didaktisk relevans. Når vi vet at ungdom er sterkest representert blant SMS-konsumenter- og produsenter, og at endringer i skriftlig språkbruk tar lang tid, er det vanskelig å vurdere om SMS-språkets tekstnormer vil "infiltrere" skolens skriftlige praksiser. Flere undersøkelser tyder imidlertid på at så ikke er tilfelle (jf bla L'Abbè 2006). Spørsmålet om det er ønskelig å integrere SMS-språket bevisst i skolens tekstkultur og utnytte det målrettet i klasserommet, blir derfor et sentralt spørsmål, som jeg kommer tilbake til.

Tekstmeldingers funksjoner

En betydelig andel SMS-tekster er primært informative.¹ Tekstmeldinger brukes ofte til å organisere familiens hverdagslogistikk. Familiens dagsplan trenger ikke være detaljorientert og avtafestet i forkant, da mobiltelefonen, især SMS, blir et rom for reforhandlinger av avtaler, *Er hjemme om et kvarter*. Ektefeller, foreldre og barn dekker meddelelsesbehov i løpet av dagen ved hjelp av mobiltelefonen, *På vei nå. Hva skal vi ha til middag?* Andre typer informative SMS-tekster er reisemeldingene, (*Er i Makrigalos. Mye blått hav, mange bademadrasser og mye god vin. Hils!*), "kontakt med venner"-meldingene, (*Kino i kveld? Pizza og godprat*

etterpå. Kåååm!), supplement til jobbens avtalebok, den vanskelige kontakten med x'n og tenåringsbarna som bor hos x'n.

En annen kategori tekstmeldinger kan benevnes ekspressive. De har en sterkere relasjonell dimensjon enn de informative. *Du er alt. GID!* De kan være poetiserende og flørtende. *Sitter her nokså alene. Hvorfor er stolen ved siden av tom? Vil ha deg her!* I slike meldinger er den informative ekspedisjonsmodellen forlatt til fordel for formidling av følelser, *Kult hos Line i natt. Jeg storkoste meg m Espen. Kanondanser. Sjåast.* Videre er kjærestemeldingene og elsker/elskerinnemeldingene er visstnok godt representert. Enkelte velger også å avslutte et forhold via SMS fordi ansikt til ansikt-situasjonen er for vanskelig. Mobbe-SMS, som er blitt en problematisk kategori, hører hjemme blant ekspressive tekstmeldinger.

Mange SMS-tekster har preg av å være appellative. De er iblant skjult kontrollerende; *Hvordan har du det på fest i kveld? Når skal du hentes?* Eller styrende: *Du husker vi hadde en avtale?* Disse er indirekte språkhandlinger. Bokstavelig kan de leses som et tilbud om å hente hjem fra fest, men den implisitte meningen er trolig en appell om å ta det med ro i festinga. De appellative tekstene kan altså være manipulerende, men også dirigerende; *Sett over potetene! Kjøp melk!*

De siste eksemplene på kommanderende meldinger vil jeg kalle *monofunksjonelle*, dvs. at skriveren bare har én agenda. Ikke sjelden forekommer imidlertid *multifunksjonelle* meldinger, jf Döring (2002): *1 x Brot, wurst, 5 Sack Äpfel. I.L.D. (= 1 stk brød, pølse, 5 poser epler. G.I.D.).* Også følgende melding kan tolkes som multifunksjonell: *Jeg må dessverre jobbe overtid i kveld.*

Analyse av et utvalg SMS-tekster

Materiale

Materialet for mine analyser er et utvalg tekstmeldinger lagret i mine venners, min families og min egen mobiltelefon på et gitt tidspunkt. I tillegg inneholder det tekstmeldinger fra offentlige institusjoner, som fastlege, optiker, bank, flyselskapet Norwegian og butikk-kjeden Marlboro. Noen av disse vil bli kommentert i analysen. Det er færre unge tekstmeldere representert i materialet, men til gjengjeld er det de unges tekstmeldingsspråk det er forsket på i andre sammenhenger (Skog 2002,

Ling 2005). I utvelgelsen av materialet for dette prosjektet fins som nevnt etiske og praktiske utfordringer. Det er ikke mulig å oppnå et representativt, valid eller reliabelt materiale. Det primære i denne undersøkelsen er å vise hvordan tekstmeldinger kan formes og ha ulike funksjoner samt kan analyseres på linje med andre tekster. Det fins dessuten en betydelig samling av kvantitative data fra ulike forskningsprosjekter på SMS. Disse fungerer som horisont og bakteppe for mine kvalitative ”dypdykk”. De kvalitative tekstanalysene er foretatt i et relativt variert utvalg tekstmeldinger, et utvalg forsøkt gjort ut fra kjønn, alder, sosial bakgrunn, hensikt, ut fra kontekst i vid forstand. Det er ikke mulig å generere sannheter ut fra resultatene fra en såpass avgrenset analyse, men det går an å si noe om disse tekstmeldingenes ulike språklige realiseringer, sett i lys av kjente kontekstuelle variabler. Kanskje vil mønstre avdekkes som har gyldighet ut over tekstene som analyseres. I alle fall gir det et bakteppe for språklig arbeid med SMS i norskfaget.

Syntaks

Eksempel 1:

På vei

Teksten består av to ord, men fungerer tilstrekkelig informativt i den gitte konteksten.

For at teksten skal gi mening, er det nødvendig å kjenne konteksten. Teksten inngår på et vis i en ”SMS-samtale”, og må ses i lys av foregående melding (*Når kommer du?*).

På vei er et setningsemne, altså en ytring som ikke oppfyller de formelle kravene til en setning. Setningsemnet kan imidlertid utbygges ved å sette inn subjekt og verbal, til en fullstendig setning: ”Jeg er **på vei**”. At slik utbygging er mulig, er selve kjennetegnet på setningsemne. Teksten inneholder en preposisjon og et substantiv, som syntaktisk ville fungert som adverbial i den fullstendige setningen. Adverbialet i en setning sier oftest noe om tid, sted eller måte/tilstand, og de fleste tekstmeldinger handler om akkurat dette. Både subjektet og verbalet er redundante her, mens adverbialet er nødvendig og tilstrekkelig. Teksten oppfyller akkurat kravene til en meningsfull og kommunikativ ytring når konteksten er kjent.

Eksempel 2:
Ut i dag?

Meldinga er fra en 23 år gammel kvinnelig student og nok et eksempel på at adverbialer er sentrale setningsledd i SMS. *Ut* betyr her "ut på byen." Utfylt kan meldinga bli slik: "Skal vi ut på byen i kveld?" Ytringen er altså subjekt- og verballøs, men den kommuniserer gjennom få ord, og er utvilsomt representativ når det gjelder meldinger blant voksne ungdommer.

Eksempel 3:
Hei! Bra med dæ? Kor e du? E.

Tekstmeldinga inneholder både hilsingsfrase og avsender (*hei, E.*). SMS-sjangeren fordrer ikke dette hvis korrespondansen foregår mellom venner, som til vanlig har hverandre inne på mobiltelefonens kontaktliste. Senderen er imidlertid en eldre språkbruker, som tydeligvis har konvensjoner fra brevsjangeren med seg. Som forrige tekst inneholder også denne et setningsemne; *Bra med dæ?* En utbygging, "e det **bra med dæ?**", er overflødig eller redundant i den aktuelle konteksten. Setningsemnet er rimelig å tolke som en høflighetsfrase mer enn et interessert spørsmål om helsetilstand. Slike fraser er vanlig i muntlige samtaler mellom mennesker – et hyggelig livstegn. Ytring nummer to i teksten er en spørrende helsetning: *Kor e du?* Det er en fullstendig setning og et spørsmål som forventer et informativt svar. Det er for øvrig et vanlig spørsmål som er kommet med mobiltelefonen, fordi man sjelden vet hvor en mobilmottaker befinner seg.

Teksten er skrevet på dialekt, noe som er ganske vanlig i SMS-tekster, særlig blant unge (Skog 2002). Dialektbruk kan ha flere formål. Dialekt representerer ofte færre tegn enn normalisert språk, og det er alltid en variabel når det gjelder tekstmeldinger, men sannsynligvis er dialektbruken i foreliggende tekst mer for å skape nærhet og bety noe á la "Vi er nære kompiser fra samme dialektområde og deler mange kulturelle verdier". Dialektbruken skaper dessuten en uformell stil, nært beslektet med muntlig språk. Man kan undre seg over såpass utstrakt bruk av dialekt i SMS når ordlistefunksjonen ikke er til hjelp ved dialektbruk.

Eksempel 4:

I Vera. Bra her, bortsett fra været. Mye besøk. Og du?

Eksempel fire er svar på foregående melding og må leses i lys av det. Teksten består av kun setningsemner og inneholder elleve ord, men tilgjengelig informative innholdsord og er en økonomiserende og kompakt tekst tilpasset sms-formatet. Setningskoblinga er asyndetisk, da setningsbindere er fraværende, med unntak av den additive forbinderen *og*. Teksten blir syntaktisk korrekt, ut fra skriftspråklige konvensjoner, ved å bygge inn *verbal + subjekt* i tre av setningene, *spørreord + verbal* i den fjerde: ”Jeg er **i Vera**. Det er **bra her**, bortsett fra været. Vi har **mye besøk**. **Og** hvordan har **du** det?” Teksten blir 20 ord etter tilføysene, men tilleggene er redundante. Opprinnelig melding ga presis mening, og kommuniserte uten verbal, og i tre av ytringene også uten subjekt. Elleve innholdskompende ord kommuniserte et SMS-budskap; sted, tilstand, aktivitet, modalitet (høflighet). Vi ser igjen at uunnværlige setningsledd er adverbialer, og at det relasjonelle *du* hører med i en slik kontekst.

Eksempel 5:

Så vidt jeg kom fram. Traff tre lastebiler med hengere litt senere. Tipper de hadde med grus. Fant du reima?

Teksten er en informativ tilstandsrapport på 20 ord, og det er tre subjektløse setninger. Teksten har asyndetisk setningskobling, og man registrerer at subjektene (*Det, Jeg, Jeg*) er utelatt, fordi de er redundante i mobilkonteksten. Om ”syntaktisk reduksjon” i SMS-teksten antyder Androustopoulos & Schmidt (2001, i Segerstad 2002) at utelatelse av subjekt er den vanligste. Dette bekrefter Döring (2002). En betraktningssmåte kan være at selve mobiltelefonen erstatter subjektet, eller fungerer som subjekt. Det er selvsagt slik at den som utfører handlingene i teksten, er den som sender meldingene og oftest er telefonens eier. Den foreliggende SMS-teksten har to skjulte *at*-setninger (*at jeg kom fram* og *at de hadde med grus*). Å sløyfe subjunksjonen *at* er ganske vanlig også i normalisert norsk, i særdeleshet i muntlig språk. Ellers kan språklige dempere registreres, som *så vidt*, *litt senere*, *tipper*. De representerer mange tegn og det er vanskelig å se deres funksjon. Teksten har heller ingen forkortelser,

og det økonomiseres lite med ord og uttrykk. Setningsbindingen er imidlertid asyndetisk. Setningsforbindere eksisterer altså ikke, og er heller ikke nødvendig. Utbygd kunne teksten bli slik: ”Det var så vidt at jeg kom fram. Jeg traff tre lastebiler med hengere litt senere. Jeg tipper at de hadde med grus. Fant du reima?” Meldinga er multifunksjonell og kan karakteriseres som en tilstandsrapport med et tilleggsspørsmål. En *leksikalsk referentkjede* (Vagle, Sandvik & Svennevig 1993) viser de nødvendige innholdskomponentene; *kom fram, tre lastebiler, hengere, grus*. Dette handler utvilsomt om en dramatisk nedtur fra fjellet i påska.

Forkortelser

Eksempel 6:

d va qlt p festn. Synd du ble 7k. KGID. Kooz

I eksempel 6 har forfatteren benyttet ungdomskulturens koder. Disse ser ut til å representere en kreativ lek med språk, og en del av forkortingene, som *d* (det), *qlt* (kult), *p* (på), *KGID* (kjempeglad i deg) er innarbeidet og blitt konvensjon i SMS-praksisen for mange. *Va* og *festn* kan være dialektformer, samtidig som det spares tegn. Forkortelsesspråket i SMS-praksisen bygger ofte på et ortofont prinsipp der bokstaver og tall gjengis lydrett, eller de skrives som de uttales; *d* = de(t), *q* = ku, *7* = sju, *n* = en. Det er naturlig å sammenlikne dette med den gamle disiplinen stenografi, som fortsatt praktiseres i det norske Storting. En vesentlig forskjell er imidlertid at SMS-forkortelsene kommer nedenfra, fra brukerne, og at systemet av forkortelser ser ut til å være dynamisk, i stadig utvikling og regionalt varierende.

Forkortelser har flere funksjoner i SMS-tekster. De bidrar til å spare tegn, noe som er relevant i SMS-konteksten. Trolig har forkortelsene også en annen funksjon, særlig i ungdomsmiljøene, der de er mest frekvente. Forkortelser synes være kult (*qlt*), de er en del av slangen, av ungdomskulturen. Det er til og med utarbeidet ”ordbøker” for SMS-forkortelsene, både på Internett og utgitt som småhefter. Skog peker på mangfoldet blant annet

ved å kombinere dialekt, engelsk, tall, tegn og bokstaver har man skapt en effektiv og i mange tilfeller mer personlig måte å kommunisere på. Vi ser

eksempler på bruken av bare bokstaver, som i HAND, have a nice day. En kombinerer bokstaver og tall: 7K = sjuk. 7h = sjø (trønder-uttrykket). :- # = tannregulering. %-) = forvirret. ; -) = flørter, blunker. SDGM = savner deg giga masse. Mange bruker interne koder, og varierer SMS-språket med mottager. (Skog 2003)

Forkortelser er prinsipielt ikke noe nytt. I skriftspråkene representeres et betydelig antall ord og uttrykk ved forkortelser, som er blitt konvensjoner; *osv., etc, m.m, m.fl.*

En spesiell type forkortelser kalles *akronymer*, som er ord dannet av initialene i en sekvens av ord. Döring (2002) skiller mellom *bokstavakronymer* og *fonetiske akronymer* ut fra hvordan de uttales. Eksempelvis kan akronymet SMS (Short Message Service) uttales bokstavrett (hver enkelt bokstav artikuleres prosodisk nøytralt) eller som et ord, med tonelag to (med trykk på første S-en). Det samme gjelder AKP, NRK, P1, P2 og de fleste akronymer. Den bokstavrette uttalen var trolig den opprinnelige, og betraktes som bokstavakronym, mens uttalen med tonelagsmarkering kan betraktes som fonetisk akronym. SMS-språket har også noen slike; HAND (have a nice day), GID (glad i deg), ASAP (as soon as possible). I SMS-språket blir ikke skillet mellom fonetiske vs. bokstaakronymer relevant, fordi SMS er en skriftlig sjanger.

Kategorien forkortelser deles ofte i konvensjonelle og ikke-konvensjonelle forkortelser (Döring 2002). *Ak* for akkurat, *mid* for middag, *fris* for frisør, *j* for jeg, *m* for med er eksempler på ikke-konvensjonelle ad-hoc-forkortelser i SMS i mitt materiale. Dette representerer en finmasket inndeling, som imidlertid er relevant for SMS-språket, fordi det innehar mer av forkortelser enn andre teksttyper.

Grafisk design

Visse bokstaver er mer frekvente enn andre i SMS-koden, f. eks z (koz), x (oxo), q (qlt). Det virker som *bokstavdesign* eller *bokstavestetikk* er en relevant dimensjon i ungdomskulturens SMS-praksis. Hvis så er tilfelle, så føyer SMS-språket seg inn i en lang tradisjon. Kalligrafi er et fag eller en kunstart i alle kulturer som har vært opptatt av å skrive bokstaver og ord på en kunstferdig måte, og fra barokktiden vet vi at bokstavene x, z, q, w, c hadde høy frekvens i norsk skrift, kanskje ut fra "typografestetiske" hensyn.

Eksempel 7:

Noen som vil spise middag med meg etter kl fire i dag? Jaaaa!

I denne autentiske meldinga fra en voksen kvinnelig student merker man seg det grafemiske uttrykket, vokalforlengelsen, for ekspressivitet. *Jaaaa* betyr ikke *ja*, men ”jeg har veldig lyst til å gå ut og spise i dag, og vil gjerne ha selskap”. Dette er en kreativ måte å uttrykke en emosjonell tilstand på. Det fins mange lignende tekster i SMS-praksisen og ikke minst i barns skriving. Startordet *noen* tyder på at meldinga er sendt til flere på kontaktlista, og denne meldinga er dermed også i høy grad appellativ.

Eksempel 8:

Vi går dit nå. Komkom.

Her har man et ortografisk-morfologisk uttrykk for travelhet, at det haster. *Komkom* er trolig en appell; ”skynd deg å komme,” og et oppfinnsomt, lekende språkuttrykk for at det haster. Repetisjon og manglende mellomrom er her virkemiddelet, og fungerer adekvat i SMS-praksisens tekstnormer. En lyriker kunne kanskje tillatt seg lignende virkemidler.

Eksempel 9:

Snaks? Er dt en blanding av ”snakkes” og ”straks”? Bra forkortelse, terningkast 5

Dette er trolig et svar på en SMS der ordet ”snaks” er brukt. I dette eksemplet fra en interaksjon mellom 17-åringer er det interessant å observere metaperspektivet de har på sitt eget SMS-språk. Dette viser at det er plass for nye elementer i kodesystemet deres, og det gis terningkast for nye oppfinnelser.

Dialekt

Eksempel 10:

*Hei, kolles e e m dæ å dåkk? Vi hi e bærre bra, akkurat no e vi follltali, Yohsuke e heim frå Japan på langferi. D e godt d no bli lysar dåggå.
Helsing Liv*

Eksempel ti illustrerer en stødig og gjennomført dialektbruk. Forfatteren gjengir dialektens lydbilde ved hjelp av alfabetets skrifte tegn mer presist enn de fleste dialektbrukere. Formverk og syntaks i meldinga er også overensstemmende med dialektens. Dialektbruken i eksempel ti er heller ikke av den *kule* populærvarianten. Teksten er skrevet i et arkaisk dialektspråk. Former som *kolles, hi (har), no, folllali, langferi, dåggå, helsing*, viser det. Dialektbruken her er trolig primært identitetsmarkerende. Denne godt voksne, kvinnelige tekstmelderer benytter alltid denne dialektvarianten i korrespondanse med meg. Med til konteksten hører at dette er en ganske sjelden kontakt. Det er en utflytta sambygding, som vil beholde kontakten. Meldinga er ytterligere et eksempel på at de kontekstuelle variablene i stor grad bestemmer utforminga av teksten. At bruk av dialekter er vanlig i SMS-praksisen, har blant andre Skog påvist, men det hun påpeker, er snarere sosiolektiske innslag som del av en lekende og kul ungdomssjargong og har en annen funksjon enn den identitetsmarkerende og ”verdiorienterte” dialektbruken i dette eksempelet.

SMS som brev og postkort

Eksempel 11:

God dag, HM! Mange takk for hyggelig stemningsrapport. Virker som dere har det bra på tross av været. Vi kom hjem fra Vangvollen i går ettermiddag, og var borte hos venner om kvelden. Blir jobbing for meg resten av påsken. Mvh Thomas

Forfatteren av eksempel elleve har med seg e-postsjangeren, kanskje også brevsjangeren, inn i SMS-formatet. Teksten er formell, korrekt og høflig. Skriveren synes ikke å benytte seg av sjangerkonvensjonene som er dominerende i SMS. Det er korrekte hilsningsfraser, *God dag, HM!, Mange takk for..., Mvh Thomas*, det er ”normalnorskens” syntaks, med unntak av to subjektløse setninger. De subjektløse setningene er knapt å betrakte som normavvik her. De er vanlige både i e-post og brev. Teksten er preget av et høflig og korrekt vokabular. En leksikalsk referentkjede dokumenterer den ”hyggeligkorrekte” stiltonen i teksten: *god dag, mange takk, hyggelig, stemningsrapport, har det bra, Mvh*. Alle skilletegn er presist og riktig brukt; komma, utropstegn, punktum, mellomrom, og teksten

følger reglene for stor og liten bokstav. Det kan røpes at skriveren er en middelaldrende mann og advokat, og hans skrivemåte tyder på at han har med seg juss-stilen inn i SMS-kommunikasjonen.

Eksempel 12:

Fish platter, vin og Margarita under en flott kroatisk stjernehimme. Et lite glass på balkongen med blikket utover havet. Mennesket er lite. Fine dager, flotte dykk. Cave i dag. Adriaterhavets beste sier mange... Fantastisk syns vi. Ha en fin lørdag kveld og god helg. T. og I.

Eksempel 12 er en av mange SMS-er fra denne ferierende mannen. Det er eksempel på at tekstmeldinga i stor grad erstatter postkortet når man er på reise. Teksten må karakteriseres som ekspressiv, poetisk i tillegg til informativ. Mange postkort er også slik, og det er logisk, sett ut fra konteksten slike tekster produseres i. En viktig årsak til å bruke SMS på denne måten er at det blir en synkron stemningsrapport i motsetning til postkortet som tar lang tid å nå fram.

Offentlig SMS

Eksempel 13:

Reservasjonen er bekreftet. Din referanse er Z9DLU5. Trondheim – Oslo DY749 29.10.07 09:25 Takk for at du flyr Norwegian! Unngå kø, bruk våre nye innsjekkingsautomater.

(Bekreftelse på reservasjon av flybillett).

Eksempel 14:

Hei! Resepten din kan hentes her på torsdagen. Mvh, Din Doktor

(Bekreftelse på digital reseptbestilling).

Offentlige SMS-er er logisk nok nøytrale, informative ekspedisjonsmeldinger. Tekstene er situerte i en offentlighet og benytter et offentlig språk. Det innebærer fullstendige setninger, ingen syntaktiske reduksjoner eller andre grammatiske irregulariteter, ingen forkortelser. Likevel registrerer man modale elementer, som *takk for at du flyr norwegian* og *unngå kø* (eks 13), og elementer av uformell muntlighet, *hei, hentes her, på torsdagen* i reseptbekreftelsen (eks 14), men den avsluttende hilsnings-

frasen er den korrekte *Mvh.* Eksempel 14 er en hybridtekst som blander konvensjoner fra tradisjonelle og formelle sjangrer som ordrebekreftelse, e-post og SMS. Grunnen til at tekster i denne type SMS-praksis får slik utforming, er trolig at tekstmeldingsmediet ikke har tilpasset seg de tradisjonelle kodene for kommunikasjon i det offentlige rom – normer som hele tiden er i endring.

Poetisk SMS

Eksempel 15:³

*Du er symfonien, musikken, teksten, spenningen,
ånden, erotikken, kommunikatoren, sexpartneren
som har gjort meg til et annet menneske.
Det er krevende, men jeg er lykkelig...*

Eksempel 15 er en autentisk, men trolig uvanlig SMS-tekst. Teksten er intens og relasjonell, poetisk og ekspressiv. Det relasjonelle aspektet uttrykkes gjennom pronomenet **du**, kopulaverbet *være (er)* og alle aspektene du-et representerer. Disse aspektene er metaforisk uttrykt; *symfonien, musikken, teksten, spenningen, ånden*, og må antas å ha felles konnotasjonsfelt med du-et i teksten. Metaforene er syntaktisk sett subjektspredikativer og representerer tunge, ladete, konnotative innholdsord. Kopulaverb uttrykker nærhet eller identitet mellom subjekt og subjektspredikativ og passer slik godt i denne kompakte lyrikkteksten. Meldinga inneholder også en uttrykksfull kontrast; *Det er krevende, men jeg er lykkelig*. Det ligger også en uttrykt kausalitet i teksten; *du har gjort meg til et annet menneske. (Derfor) er jeg lykkelig*.

Döring (2002) hevder at grensa mellom litterære tekster og brukstekster kan overskrides fra begge kanter. Hun sier ellers:

So fungieren literarische Texte (u.a. Gedichte) teilweise als Träger sozialer Botschaften (...) Umgekehrt wird die alltägliche SMS-Textproduktion zuweilen bewusst ästhetisiert (z.B. durch Metaphern oder Reime).

Enda en poetisk tekstmelding fra mitt materiale illustrerer Dörings poeng om SMS-dikt som *bærer av sosiale budskap*:

Eksempel 16:

*Jeg ser stier med merkesteiner foran oss –
vidder og voler, brinker, knauser og stup.
I disse landskap vil jeg omfavne deg
danse etter nordlys.*

Dette er en poetisk og ekspressiv tekst, som har mange av lyrikkens kjennetegn, særlig metaforbruken. Metaforene er uttrykk for ei usikker framtid for *oss*. Teksten er skildring av ei framtid med *merkesteiner*, *vidder*, *stup* og *omfavnelser*. Teksten er relasjonell på en annen måte enn i eksempel 15. Jeg-et og du-et er her blitt til et *vi* (*oss*).

De aller fleste ordene inngår i en metaforstruktur. Metaforstrukturen er konsistent og koherent: *stier med merkesteiner foran oss – vidder og voler, brinker, knauser og stup*. Metaforene er hentet fra et naturlandskap man kan ferdes i. Som i livet er det i dette landskapet merkesteiner å orientere seg etter, man havner på vidder innimellom, og det fins knauser og til og med stup. I dette framtidslandskapet skal det skje omfavnelser og dans.

Meldinga er autentisk og skrevet av en voksen mann som var i en spesiell livssituasjon. Den er ikke representativ, og ville føles fremmed i ungdommens SMS-koder, men viser at mennesker med uttrykksbehov og skriveglede kan utnytte SMS kreativt ut fra individuelle behov, noe jeg kommer tilbake til i den didaktiske delen. SMS-teksten illustrerer slektskapet mellom tekstmelding og dikt. Lyrikkens språk er tett og fritt for språklige overflødigheter og har likhetstrekk med SMS. Lyrikeren Håvard Rem ga ut en diktsamling i 2000 med tittelen *Tekstmeldinger*, der han påviser likhetstrekk mellom diktet og tekstmeldinga. Det samme har den engelske lyrikeren Andrew Wilson (2003) gjort.

Norskfaglig potensial i tekstmeldingsspråket

Påvirker SMS-språket elevenes skriving?

Det er gjort undersøkelser av elevtekster for å kartlegge eventuell påvirkning fra SMS og andre digitalt medierte, ikke-skolske tekster på skolens skrivepraksiser (Lundell 2006). Disse undersøkelsene gir ikke entydige resultater. Derfor er det rom for synsing innenfor dette feltet.

En del fagfolk uttrykker bekymring, ”Untergang des Abendlandes” (Höflich 2001), mens andre ser på SMS-skrivinga som et kreativt og spenstig supplement til skolens tekstpraksiser. I Finland har denne debatten pågått lenge, og en del lærere er også her bekymret for påvirkningen SMS-språket kan ha på normalisert språk:

As SMS communication does not rely on traditional grammar or punctuation required in texts written for school, Finnish teachers have been worried about the negative effects (...) Words are shortened. Inflectional endings characteristic of the Finnish language and spaces between words can be left out... (Kasesniemi & Rautiainen 2002 i Segerstad 2002).

I et agglutinerende språk (bøyingsspråk) som finsk er det logisk at konsekvensene av forkortelser og syntaktiske utelatelser er alvorligere og mer relevant for tekstens kommunikative dimensjon enn i et analytisk språk. Når det er slik at forkortelsene i finsk omfatter kasusendelser, elimineres de syntaktisk nødvendige markeringene for forståelse av setningene i teksten. Det angår altså tekstens kommunikative dimensjon på en annerledes måte enn om det var mer analytisk definerte språk som norsk og engelsk. I den finske diskursen fins imidlertid også fagfolk som ser SMS som et nyskapende, kreativt element som vil berike normal-språket. Skismaet i Finland er trolig det samme som i andre vestlige land (op. cit).

I en større undersøkelse av bla SMS-språk foretatt i Toronto, Canada, 2006 gjorde forskere interessante funn, som i overveiende grad ble tolket som positive i forhold til ungdommers språkutvikling (L'Abbè 2006). Forskere fulgte 71 ungdommer mellom 15 og 20 år for å observere deres bruk av digitale medier, især bruk av mobiltelefon. ”Foreldre og lærere trenger ikke bekymre seg over om dette nye mediet ødelegger unge menneskers språk,” sier Sali Tagliamonte, en av forskerne i undersøkelsen. Forskeren sier at hun ble overveldet av språkføringen, kreativiteten og utviklingen av språket unge mennesker står bak. Rapporten beskriver SMS, lynmeldinger, chat og annet meldingsspråk som ”en ekspansiv ny lingvistisk renesanse.” Den tyske kommunikasjonsforskeren, Höflich (2001) uttaler dette om ungdom og SMS-språk:

Die Sprache verändert sich chronisch, und die Jugend hat immer schon eine eigene Sprache entwickelt, auch der zur Abgrenzung gegenüber den Älteren. Und so ist auch die SMS eine Etappe, in der Jugend eine eigene Schriftsprache benutzt....

Tekstmeldingene er allerede i norske klasserom. Telenor-magasinet, *amobil*, refererer fra en undersøkelse gjort i januar 2007, som viser at 78 % av norske ungdommer sender tekstmeldinger i skoletimen og at jenter er verst blant 16- og 17-åringene. Tekstmeldingene har overtatt for de hemmelige lappene som ble sendt fram og tilbake mellom pultene. Jeg vil derfor hevde at dette bør utnyttes norskfaglig.

Sjangerforståelse

Sjangerforståelse er sentralt i skolens norskfag og andre fag. Læreplan Kunnskapsløftet 2006 (LK06) vektlegger skriving i alle fag. Det finner sted betydelig forskning på skriving utenfor norskfagets "revir", men ikke så mye på tekstpraksiser utenfor skolen. (Jf bla Lorentzen & Smidt 2008). Det er imidlertid et tidsspørsmål før "ikke-skolske" tekster som SMS, blogg og facebook inngår i skolens tekstkultur, rett og slett fordi ungdom skriver så mye i disse mediene (Berge i Hedemann 2007). Jeg mener at skolen må forholde seg til denne skrivingen. Elevene vet intuitivt at det eksisterer andre tekstnormer i de "utenomskolske", digitalt medierte, tekstene enn i klasserommets tekster. Det kan være denne tause tekstkunnskapen hos elevene som forklarer grunnen til at det er gjort få funn i Norge som påviser interferens mellom de to tekstkulturene. Likevel mener jeg det kan være metodisk klokt å la elevene registrere likheter og forskjeller mellom SMS-teksten og skolefagene tekster, og vurdere hvorfor det er forskjeller i oppbygging, fokus, tetthet, ordvalg og koherens (jf Otnes 2007 når det gjelder chat). Gjennom slike observasjoner genereres tekstinnsikt og i neste omgang skrivekompetanse. Elevene vil skjønne *hva man sier til hvem, når, hvor og hvordan*. Som tidligere nevnt, inneholder SMS-teksten mange av de samme språklige kategorier som normalisert norsk, så vel grammatiske som tekstlige. Det er dette forholdet jeg vil vektlegge i den følgende drøfting av tekstmeldingers norskfaglige potensial.

Funksjonell grammatikkundervisning

Det å gjøre observasjoner av tekster som er dagsaktuelle og fins i elevenes tekstrepertoar (det forutsettes at elever presenterer noen av sine meldinger de har lagret i telefonen), vil være en alternativ måte å operasjonalisere funksjonell grammatikkundervisning på, et alternativ til matriser og analyse av setninger tatt ut av sin autentiske sammenheng (jf Iversen, Otnes & Skarbø Solem 2007/2004). Dessuten vil det gi innsikt i SMS-sjangerens annerledeshet og særpreg.

Analysene av mitt materiale har vist at *syntaktisk analyse* er et nyttig redskap til å forstå SMS-tekster. Det er registrert hyppige forekomster av setningsfragmenter, særlig setningsemner. For å forstå bruken av setningsemner er det, som man har sett, nødvendig å kjenne de kontekstuelle rammene. Å sløyfe subjektet er uproblematisk i SMS-formatet, da selve telefonen erstatter subjektet, eller *fungerer* som subjekt, og tekstlig økonomisering er hele tida et prosjekt på grunn av SMS-formatets rammer: 160 tegn, tempoet, teknologien (lite display), sjangeren. På samme måte som både situasjonskontekst og kulturkontekst bidrar til å forstå SMS-syntaksen, bidrar kontekstuelle rammer til å forstå syntaksen i andre tekster, blant dem de som representerer skolens tekstkultur. Man har sett at også verbalet i setningen sløyfes uten at det går på bekostning av kommunikasjonen. Det setningsleddet som synes være nødvendig og ofte tilstrekkelig i SMS-tekster, er adverbialet. Man antar at det har sin logiske forklaring i at mange tekstmeldinger handler om tid, sted og måte/tilstand – altså adverbialets viktigste ”virkeområder”. Man må anta at en slik måte å identifisere adverbialet og dets funksjoner på som del av syntaksundervisninga, er grammatikkdidaktisk tjenlig.

En annen måte å benytte SMS-teksten i grammatikkundervisning, er å registrere forekomsten av bestemte *ordklasser*. Her er pronomenbruk en relevant kategori. Det er mulig å telle antall personlige pronomen, f. eks 1. person, entall (jeg, æ) i et gitt tekstkorpus. Deretter kan en telle personlige pronomen, 2. person (du) og sammenligne. I mitt materiale hadde f. eks personlig pronomen, 2. person entall, *du*, høyest frekvens av ordklassene. Også 1. person entall, *jeg*, hadde relativt høy representasjon, trass i stor grad av subjektløshet (jf ovenfor). Det samme hadde preposisjonene, *på* og *i*, som utgjorde en del av setningsleddet adverbial. Dette illustrerer kanskje den relasjonelle dimensjonen i SMS-teksten, eller kon-

taktfunksjonen denne teksttypen har. En slik måte å arbeide med ordklasser på representerer først og fremst en funksjonell og tekstnær tilnærming til grammatikk, en grammatikdidaktikk som har støtte i læreplanen.

I LK06 er tekstlingvistikk kommet sterkere inn enn i tidligere læreplaner. Under kompetansemål etter 7. årstrinn heter det: (eleven skal kunne) forklare hvordan tekster er laget ved hjelp av begreper fra grammatikk og tekstkunnskap og bearbeide digitale tekster og drøfte virkningene. En følge av det er at flere læreverk for grunnskolen har egne kapitler om tekstlingvistikk, særlig tekstbinding. Elevene skal øves opp til å se hvordan sammenheng i tekster lages, hvordan ord og setninger kobles sammen ved hjelp av konjunksjoner, subjunksjoner og konnektive adverb. Elever skal trenes til å se hvordan større tekstdeler bindes sammen gjennom leksikalske og/eller grammatiske referentkjeder. Tekstmeldinger kan fungere godt til dette formålet, fordi de er korte, håndterlige tekster som ofte er stramt komponert og har lett identifiserbare forbindere eller mangel på slike. Elevene streker under forbinderne og identifiserer de ordene som hører grammatisk eller leksikalsk sammen. De kan også observere eventuelle forskjeller i sammenbindingen mellom SMS-teksten og skolens tekster, og fundere på forskjellene. En slik tilnærming til språk/tekst vil frambringe innsikt i hvordan forskjellige teksttyper konstituerer sammenheng. Igjen vil man ha dagsaktuelle tekster laget i forståelige situasjonskontekster som mulige analyseobjekter, forutsatt at det fins en vilje og motivasjon for slik tilnærming hos lærer og elev.

Med en komparativ tilnærming til SMS vs. skolekulturens tekster er det mange lingvistiske aspekter som kan belyses. I tillegg til de som er kommentert ovenfor, kunne en didaktisk utnyttelse av *forkortelser* være nærliggende. Vi vet at fenomenet forkortelser fins som en systematisert og sentral kategori i normalisert skriftlig norsk. Hvis forkortelser er på dagsorden i et skolefag, så er det mulig å se på den lekende og nyskapende tilnæringsmåten mange ungdommer har til dette fenomenet i SMS, og reflektere over forkortelsenes funksjon i forhold til normalspråkets konvensjonelle forkortelser (jf eksempel 6). Det samme kunne sies om *minuskelbruk* (bare små bokstaver), *bokstavdesign*, x, z, q, w, c, som kult og sosioestetisk fenomen med lange tradisjoner i språkhistorien og navnesosiologien.

Mange SMS-tekster inneholder ellers også *prikker*. Bruk av prikker er annerledes distribuert i SMS-språket enn i de fleste andre sjangrene. Bruken av prikker synes å være usystematisk og kompleks. Prikkene er ikke ment å ha noen presis betydning, snarere benyttes de for å *antydde*. Prikkene antyder trolig noe om det usagte, eller at det fins en undertekst som er mer gyldig enn selve teksten; *Med de tabbene som ble begått av noen av oss sist vi var sammen, er det vel best å melde avbud denne gangen...* En relevant øvelse i arbeidet med tekster i klasserommet kunne være å la elevene finne ut hvilke funksjoner prikker (andre enn punktum) har og hvorfor de er så mye brukt. Prikker kunne prøves erstattet med ord, særlig i tekster med flere ”nivå”, eller *maskerte* tekster med ironi, sarkasme, humor og overdrivelse. I alle disse tilnærmingene står studiet av språklige kategoriers funksjon sentralt.

Muntlig vs. skriftlig kompetanse

I LK06 har muntlig ferdighet fått en sentral plass og nevnes som den første av de fem grunnleggende ferdighetene i norskfaget. En måte å belyse muntligspråkets kjennetegn på i klasserommet, er å se det kontrastivt i forhold til de skriftlige språkernes typiske trekk. SMS-språket er skriftlig, men må også ha muntlige kjennetegn. I så henseende kan SMS-teksten egne seg som eksempel materiale i klasserommet, der man kan studere muntlige trekk ved SMS-teksten. Ett av kjennetegnene ved muntlig språk er *det spontane* (Iversen, Otnes & Skarbø Solem 2007/2004). Muntlig språkbruk er for det meste mer spontan og henger sammen med graden av formalitet og avstand mellom taler og lytter. Tekstmeldingsspråket er ofte spontan, til og med mer spontan enn enkelte, muntlige sjangrer, noe som henger sammen med nærhet i tid, sted og relasjon. Også i forhold til andre hovedkjennetegn ved muntlig språk, *det situasjonsavhengige* og *det relasjonelle* (op. cit.), ligger SMS-språket nært opp til disse, og må forstås og forklares i lys av disse variablene. Tekstmeldinger oppstår i konkrete situasjoner, og den relasjonelle dimensjonen er, som vi har sett, sentral. Tekstmeldingene er ofte nært knyttet til ”her-og nå-situasjoner”. Noen ganger er SMS-kommunikasjonen tilnærmet synkron, og man bruker kompensatoriske virkemidler som emoticons, ikoner, manglende mellomrom, irregulær punktusjon

og fonetiske oppfinnelser for å erstatte muntligsjangerens kroppsspråk, øyekontakt og mimikk.

Muntlig språk er en hurtigere kanal enn skriftlig språk. Å artikulere språklyder tar mindre tid enn å formulere ord og setninger (Chafe 1982 i Svennevig, Sandvik & Vagle 1995). I den grad tekstmeldingene etterstreber muntlighet eller oppstår i muntliglignende kontekster, er det logisk at SMS-teksten reduserer språklige fenomener som forsinker tekstproduksjonen og ofte er redundante. Det interessante i denne sammenhengen er at SMS-teksten for å kompensere for "den skriftlige tregheten" (Evensen 1997), tyr til skriftligsjangeres leksikalske tetthet. (Halliday, Hasan & Martin 1998). Kompaktheten, tettheten i innholdsord, som vi så i noen av analysene, er vanligvis kjennetegn på skriftlig sjanger. Tekstmeldinger aktiverer i de fleste situasjoner den visuelle sansen, ikke som muntligspråket; den auditive. Slike registreringer er relevante i et klasserom der skriftlige vs. muntlige sjangrer underkastes kontrastiv og komparativ analyse. Forskerne i Torontoprojektet (se ovenfor) konkluderte med at SMS-språk er "nærmere en skriftlig versjon av en samtale enn brev og e-post er," og de mente dessuten at SMS og lynmeldinger har fått samme sosiale funksjon som telefonsamtaler hadde for tidligere generasjoner.

I og med at SMS-teksten både har skriftspråkets og muntligspråkets kjennetegn, egner den seg som analyseobjekt i klasserommet. Den illustrerer forskjellene mellom skriftlig og muntlig kommunikasjon, skriftlig og muntlig sjanger og den er aktuell og lett tilgjengelig. En komparativ analyse kan bidra til innsikt i sjangerforskjeller og forskjeller mellom skriftlig og muntlig kommunikasjon.

Poetisk skriving

Analysene av mitt materiale har vist at tekstmeldinger er kompakte og leksikalsk tette tekster, gjerne med asyndetiske koblinger. Det er få språklige overflødigheter i disse sjangrene, og i så henseende er SMS beslektet med poetiske tekster (jfr eksemplene 15 og 16). Her ligger det et didaktisk potensial. For ytterligere å illustrere slektskapet mellom lyrikksjangeren og SMS, viser jeg et dikt av Olav H. Hauge. Det er det kjente diktet "Eit ord", som består av 20 ord eller 88 tegn, altså halvparten av antall tegn som ei tekstmelding tillater.

Eit ord

Eit ord
 – ein stein
 i ei kald elv.
 Ein stein til –
 Eg må ha fleire steinar
 skal eg koma over.

Tettheten og metaforikken i Hauges dikt har mye til felles med tekstene i eksempel 15 og 16 i mitt materiale. Disse teksteksemplene var bygd på naturmetaforer og var kompakte, slik Hauges dikt er det. Å påvise og forklare likheter mellom SMS og lyrikk kan være en didaktisk tilnærming i arbeidet med poetiske tekster i klasserommet. Elevene kan skrive poetiske tekstmeldinger, kommentere dem, tolke og kåre ukas SMS-dikt. Dessuten kunne Håvard Rems og Andrew Wilsons diktsamlinger, *Tekstmeldinger* (2000) og *Text Messages* (2003) benyttes til dikttolkning i klasserommet.

I etterordet i sin diktsamling sier Rem: ”I tre ytre ting ligner diktene en nyere, svært utbredt sjanger, med en betegnelse som dessuten kan definere et dikt: tekstmelding.” Rem utdyper videre likhetene mellom dikt og tekstmeldinger ved å nevne tre aspekter, ”de er skriftlige, de er korte, de er holdt i en jeg/du-form.”

Wilson sier i forordet til sin diktsamling følgende:

A text message poem finds one truthful moment and describes it: what Ezra Pound called “the liminous detail”. It’s a snapshot, a digital photograph with words, written on a mobile phone, and published instantly by being texted, turning readers’ phones into books with blank pages waiting to be filled.

I et intervju hevder Wilson at forskjellen på tekstmeldingspoesi og konvensjonell poesi ligger i måten de mottas på:

(...) the message symbol on the phone screen makes you clear your head for a few seconds, gets you ready to receive something new, and that space is

just right for a poem. You can be sitting in a train station and get a text message poem about going on a train journey. If it's a good poem, that can be really powerful.

Sitatet beskriver relevante aspekter ved tekstmeldingskommunikasjon generelt og poetisk tekstmeldingskommunikasjon spesielt, ikke minst betydningen av kontekstene SMS fungerer i. Det er altså rimelig å anta at slektskapet mellom SMS og lyrikk kan utnyttes i didaktiske kontekster. Vi kjenner til at tekstmeldinger er prøvd ut som del av lyrikkundervisning i norskfaglige klasserom.² En av deltakerne (Aksnes 2007) gjennomførte for eksempel et undervisningsopplegg i videregående skole knyttet til samtidstekster og nynorsk. Et mål med timen var å gjøre noe morsomt i nynorskundervisningen ved å la elevene skrive SMS-dikt på nynorsk, huske virkemiddelet metafor, og lære hva en ufullstendig setning er. Diktet skulle starte med en metafor. Læreren vurderte undervisningsopplegget slik i etterkant:

Timen var vellykket, og jeg tror elevene fikk en større forståelse for hva en ufullstendig setning/setningsfragment er (...). De skrev diktene på noen minutter og sendte på SMS til meg, og jeg synes absolutt at de var kreative! Forhåpentligvis husker de også forskjellen på en metafor og en sammenligning, og glemmer de det, kan de relatere det til noe nært de selv har skrevet, noe jeg tror er viktig når det gjelder læring. (op.cit.)

Her er to av diktene:

*Livet mitt er eit piano.
Eg trykkjer meg oppover.
Hvis eg trykkjer for lenge, tar
det slutt.*

*Eg er snø.
Massiv. Kald. Buldrande.
Eit skred som har venta lenge på
å rase – men visnar bort ved den
minste berøring av
menneskehand.*

Avslutning

Det fins muligens en grense for hvor mange av ungdomskulturens tekster som kan innlemmes i skolens tekstkultur. Denne problemstillingen i seg

selv er kontroversiell, og for mange fagfolk er det et prosjekt å beskytte skolen mot SMS-språket og andre ikke-skolske skrivepraksiser, selv om de representerer en aktiv, omfangsrik og produktiv kategori i ungdommers skriving. Skolens tekstkultur skal representere noe annet, noe mer overhistorisk og kanonisert, som bidrar til dannelse (Aase 2005) hos unge mennesker. Dette synspunktet må alltid være en del av retorikken i fagplaner og andre plandokumenter innen undervisning. Imidlertid vil jeg altså hevde at en gevinst ved å arbeide med SMS i klasserommet utvilsomt er autentisiteten i denne skrivepraksisen. Man vet hvem man skriver til, man trenger ikke fingere mottakere, man vet hvorfor man skriver, og tilpasser ”instinktivt” informasjonsmengden i teksten til situasjonskonteksten. Dessuten: det medieres og remedieres tekster i digitale rom, noe LK06 understreker viktigheten av når digital kompetanse nevnes som en av de fem ferdighetene i norskfaget. Dette er skrivepedagogisk relevante kategorier man teoretiserer over i skriveopplæringen fra grunnskole til universitet. Den intuitive og tause kunnskap som er til stede og fungerer i SMS-kontekster kan utvilsomt utnyttes didaktisk i norskfaget.

Harald M. Iversen er førstelektor ved Høgskolen i Sør-Trøndelag, avdeling for lærerutdanning. Hans fagfelt er språkdidaktikk, funksjonell grammatikk, tekstlingvistikk og skrivepedagogisk utviklingsarbeid. Han arbeider dessuten med digitale tekster i norskfaget, særlig med SMS-språk og hypertekstfortelling. Han er medforfatter av bøkene: Grammatikken i bruk (2004), Skrive i alle fag (2008), Norskdidaktikk – ei grunnbok (2008). E-postadresse: harald.iversen@hist.no

Noter

1. I dette delkapitlet er det en blanding av konstruerte og autentiske meldinger, mens det i neste delkapittel (analysedelen) kun er autentiske.
2. Gjennom kurset ”Digitale tekster i norskfaget” har vi (kursholderne) oppfordret lærere i videregående skole til å anvende SMS i lyrikkundervisninga. Det har framkommet interessante resultater av dette ”aksjonsforskningsprosjektet”, som viser gjennomførbarheten av et slikt lyrikdidaktisk prosjekt. Jeg viser her til en av kursdeltakernes blogger (Aksnes 2007), som rapporterer om SMS og lyrikk i videregående klasserom.
3. Red:s anm.: Författaren har i exemplen 15 och 16 själv tillfogat radbrytningar av illustrativa skäl.

Referanser

AASE, LAILA (2005). "Norskfagets danningsideal i fortid og samtid." *Det nye norskfaget*. Red. A. J. Aasen & Sture Nome. Bergen: Fagbokforlaget/LNU.

AFTENPOSTEN (2007). "Nordmenn elsker mobilen." *Aftenposten* 2007-10-26. <<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article2067635.ece>> [2007-11-21]

AKSNES, MARITA (2007). *Maritas blogg*. <<http://lektoraksnes.blogspot.com>> [2007-11-21]

BERGE, KJELL LARS (2002). "Teksthistorie." *Teksthistorie – tekstvitenskapelige bidrag*. Red. Kjell Lars Berge. (Sakprosa – skrifter fra prosjektmiljøet Norsk sakprosa, 6). 5–20. <http://www.hf.uio.no/iln/forskning/forskergrupper/tekstvitenskap/sakprosa/Skriftserie/Nr6Berge_Teksthistorie.pdf> [2008-11-24]

BRUNSGÅRD, BENTE (2006). "Mobil teknologi i skolen". Presentasjon på *NKUL-konferansen*, Trondheim 2006.

DÖRING, NICOLE (2002). "1x Brot, Wurst, 5sack Äpfel I.L.D.: kommunikative Funktionen von Kurzmitteilungen (SMS)." *Zeitschrift für Medienpsychologie* 3. <<http://www.nicola-doering.de/publications/sms-funktionen-doering-2002.pdf>> [2008-11-24]

EVENSEN, LARS S. (1997). "Betydningen av å arbeide i et langsomt medium." *Ut med språket! En bok om språkutveckling och pedagogisk praktik*. Red. B. Garme. Stockholm: Svenskläraryröreningens årsskrift. 24–33.

HALLIDAY, MICHAEL, RUQAIYA HASAN & JAMES MARTIN (1998). *Å skape mening med språk*. (Presentert og redigert av Kjell Lars Berge, Patrick Coppock & Eva Maagerø). Oslo: LNU/Cappelen.

- HEDEMANN, NILS PETTER (2007). "Sakprosaens grenser." *NFF-bulletin* 2: 8–9.
<http://www.nffo.no/NFF-Bulletin/NFF-Bulletin_0207.pdf> [2008-11-24]
- HÖFLICH, JOACHIM (2001). "Das Handy als 'persönliches Medium'. Zur Aneignung des Short Message Service (SMS) durch Jugendliche." *Kommunikation@gesellschaft*. Jg. 2. <<http://www.mediensprache.net/archiv/pubs/1313.pdf>> [2007-11-21]
- IVERSEN, HARALD MORTEN, HILDEGUNN OTNES & MARIT SKARBØ SOLEM (2007). *Grammatikken i bruk*. [2004]. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- KRUMSVIK, RUNE J. (2007). "Ein grenselaus generasjon." *Ny Tid* 2007-08-24.
- L'ABBÈ, SONNET (2006). "Instant msg-ing Messes with Grammar? As if! Lol! Teens Adopting Unique Linguistic Shorthand but Not Ruining Syntax." *News@UofT*. University of Toronto. <<http://www.news.utoronto.ca/bin6/060731-2474.asp>> [2007-11-21]
- LING, RICHARD (2005). "The Socio-Linguistics of SMS: An Analysis of SMS Use by a Random Sample of Norwegians." *Mobile Communications: Re-Negotiation of the Social Sphere*. Eds. R. Ling & P. E. Pedersen. Surrey, UK: Springer. 335–349.
<http://www.richardling.com/papers/2005_SMS_socio-linguistics.pdf> [2008-11-24]
- LORENTZEN, RUTT TRØITE & JON SMIDT (Red.). (2008). *Å skrive i alle fag*. Oslo: Universitetsforlaget.
- LUNDELL, ANN (2006). AFK. *Chat- and SMS-Language on It's Way Into the Classroom?* Examensarbete 10 poäng, Lärarprogrammet. Karlstads universitet, Estetisk-filosofiska fakulteten.
- MAAGERØ, EVA (2005). *Språket som mening*. Oslo: Universitetsforlaget.
- MOLLOY, GUNILLA (2007). *När pojkar läser och skriver*. Lund: Studentlitteratur.
- OTNES, HILDEGUNN (2007). *Følge med og følge opp: verbalspråklig lyttemarkering i synkron nettsamtaler*. Doktoravhandling ved NTNU, Det historisk-filosofiske fakultet (upubl.).
- OTNES, HILDEGUNN (under utg.). "Er nettsamtaler samtaler?" *Human IT*.
- REM, HÅVARD (2000). *Tekstmeldinger*. Oslo: J.W. Cappelens Forlag.
- RUSHKOFF, D. (1996). *Playing the Future: How Kids' Culture Can Teach Us to Thrive in an Age of Chaos*. New York: Harper Collins.

SEGERSTAD, YLVA HÅRD AF (2002). *Use and Adaption of Written Language to the Conditions of Computer-Mediated Communication*. Göteborg University: Department of Linguistics.

SKOG, BERIT (2002). "SMS – Send Melding Straks: om språk & stil på mobil." *Rapport fra forskningsdagene ved NTNU 26. september 2002*.

SKOG, BERIT (2003). "QL M SMS?" *Tidsskrift fra institutt for sosiologi og statsvitenskap* 1. Trondheim: NTNU. <<http://www.svt.ntnu.no/iss/issa/010301.asp>> [2007-11-21]

SVENNEVIG, JAN, MARGARETH SANDVIK & WENCHE VAGLE (1995). *Tilnæringer til tekst*. Oslo: LNU/Cappelen.

TØNNESEN, E. S. (2007). *Generasjon.com*. Oslo: Universitetsforlaget.

VAGLE, WENCHE, MARGARETH SANDVIK & JAN SVENNEVIG (1993). *Tekst og kontekst*. Oslo: LNU/Cappelen.

WILSON, ANDREW (2003). *Text Messages*. Huddersfield: Smith/Doorstop Books.